

Reactie van KB | Nationale bibliotheek op voorstel wijziging Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob)

Allereerst dank aan het ministerie van OCW voor de consultatieversie van de Wsob. De KB spreekt haar waardering uit voor de voorliggende wijzigingen in de wet. Hiermee wordt recht gedaan aan de rol die bibliotheken, als essentiële organisaties, vervullen in de maatschappij.

Inleiding

Sinds de invoering van de Wsob in 2015 is het netwerk van openbare bibliotheken aanzienlijk versterkt. Bij de start van de wet met een wettelijke verankering van de 5 bibliotheekfuncties en nieuwe taken van de KB rond aansturing van het netwerk van openbare bibliotheekvoorzieningen, het in stand houden van de landelijke digitale bibliotheek (*plaats- en tijdonafhankelijke voor een ieder toegankelijke bibliotheekvoorziening*¹) en het verzorgen van een bibliotheekvoorziening van noodzakelijk omgezette werken voor personen met een handicap.²

In 2020 is een belangrijke stap gezet met het tekenen van het Bibliotheekconvenant waarmee de 3 overheidslagen en bibliotheekpartijen zich verbinden aan 3 maatschappelijke opgaven: Een geletterde samenleving, Participatie in de (informatie)samenleving en een Leven lang ontwikkelen. In de Netwerkagenda beschrijven de bibliotheekpartijen hoe zij gezamenlijk invulling geven aan de vraagstukken rond de 3 maatschappelijke opgaven. De KB heeft vanuit de focus op de opgaven (die groter zijn dan iedere individuele bibliotheekorganisatie) expliciet de keuze gemaakt om de aansturing van het stelsel tot een gezamenlijke verantwoordelijkheid te maken van de 3 bibliotheekpartijen (VOB, SPN en KB). Vanuit het samenwerkingsprincipe van een organisatienetwerk draagt iedere autonome bibliotheekorganisatie, naar vermogen, bij aan de opgaven vanuit de eigen verantwoordelijkheid en taken. Daarbij is afstemming tussen de verschillende niveaus in het netwerk (landelijk, provinciaal en lokaal) en tussen bibliotheekorganisaties onderling essentieel. In het organisatienetwerk zijn er op expertisegebieden groepen gevormd die zorg dragen voor afgestemde en gedragen strategische agenda's.

Het netwerk van openbare bibliotheken verandert mee met vragen uit de maatschappij. Het predicaat essentiële organisatie dragen bibliotheken dan ook met trots. Tegelijkertijd betekent het ook dat de bouwblokken voor de fysieke en digitale bibliotheek (en combinatie daarvan) mee moeten veranderen. De KB heeft in het beheerplan (2023) aangegeven dat de LDI in samenhang met lokale infrastructuur moet meebewegen om de bibliotheek duurzaam van waarde te kunnen laten zijn en blijven. We waarderen dan ook de betreffende passage in de toelichting op de artikelen.

De strekking van de voorliggende wijziging van de wet ondersteunt, naar mening van de KB, de ingezette koers van het netwerk van openbare bibliotheken en de 3 overheidslagen. Ze verduidelijkt de verantwoordelijkheden en taken van de betreffende organisaties. Daarbij wordt met de Zorgplicht recht gedaan aan de waarde die bibliotheken voor burgers en de samenleving als geheel toevoegen door te investeren in een voor iedere inwoner bereikbare volwaardige bibliotheekvestiging.

Op een aantal punten heeft de KB nog wel vragen en opmerkingen. We richten ons in deze reactie vooral op punten die relevant zijn voor de zelfstandige taken en netwerktaken van de KB. We volgen in onze reactie de artikelindeling van de wet.

---

¹ Artikel 1.1.b van de Wsob

² Artikel 9 van de Wsob

Opmerkingen en voorstellen voor aanpassing

Artikel 6a: Zorgplicht

De KB vraagt aandacht voor de rol van POI's in de ondersteuning van bibliotheken, zowel in het kader van de zorgplicht als in de netwerksamenwerking. In het bibliotheekconvenant hebben de 3 bibliotheekpartijen en de 3 overheden zich verbonden aan 3 maatschappelijke opgaven. Dat vraagt verticale en horizontale afstemming op landelijk, provinciaal en lokaal niveau.

In de Wsob en de MvT staat de rol van POI's in de netwerksamenwerking niet benoemd. Zij spelen echter wel een belangrijke rol bij het ondersteunen van landelijke programma's waarvan de resultaten op lokaal niveau worden ingezet.

Voorstel: De KB ziet graag dat er in ieder geval in de MvT aandacht wordt gegeven aan de samenwerking tussen POI's.

Aanvullend op de samenwerking tussen POI's ziet de KB hier ook een taak voor provincies om de ondersteuningsinstellingen in staat te stellen de zorgplicht en de netwerksamenwerking gezamenlijk te ondersteunen.

Ten aanzien van de minimumnorm:

In het kader van de zorgplicht voor gemeenten zijn verschillende aspecten benoemd in de wetwijziging waaronder een kwantitatieve norm over het minimum aantal uren waarin een bibliotheekvestiging professioneel bemand moet zijn. Het concept van een minimumnorm heeft een dynamiek teweeg gebracht waarbij wordt geanticipeerd op de mogelijkheid dat bepaalde gemeenten hun bijdragen aan de bibliotheek zullen verlagen richting het niveau van de minimumnorm. Dat is nooit het beoogde doel van de zorgplicht geweest.

Om de bedoeling van de wetwijziging en de zorgplicht te versterken zou een alternatief voor een kwantitatieve norm zijn om kwalitatieve normen te stellen aan bibliotheekvestigingen (of bibliotheekvoorzieningen zoals wordt geopperd). Deze kwalitatieve eisen kunnen ingevuld worden door het verwijzen naar het certificeringskader dat door de CBCT³ wordt onderhouden. Daarnaast zou geëxpliciteerd kunnen dat een bibliotheek altijd aan de vijf functies uit de WSOB moet kunnen uitvoeren. Hiermee kan op een bestendige wijze de dekking en het bereik van het Bibliotheekstelsel worden vergroot, zonder het risico dat bestaande, goed functionerende bibliotheken worden afgeschaald vanwege de minimumnorm.

Artikel 8. Functioneren van het netwerk

Het valt de KB op dat er geen wijziging is voorzien waarin de samenwerking tussen bibliotheken en scholen op het gebied van leesbevordering, digitale geletterdheid en basisvaardigheden recht wordt gedaan. Naar aanleiding van de aanpassing van het leenrecht en de groeiende samenwerking tussen scholen en bibliotheken denken we dat het, met oog op de borging hiervan, verstandig is om een juridisch kader te bieden in deze wet en hier een aanvulling te doen ten opzichte van artikel 8f.

---

³ <https://certificeringsorganisatie.nl/organisatie/> Opdrachtgevers van CBCT zijn oa VOB en VNG.

Artikel 9: Taken Koninklijke Bibliotheek

In de toelichting op de artikelen (9, 17a, 17b) wordt het onderscheid verduidelijkt tussen de Landelijke digitale bibliotheek en de Landelijke digitale infrastructuur. De KB waardeert de uitspraak in de toelichting van artikel 17a dat de omvang en inhoud van de LDI indien nodig sneller kan worden bijgesteld. Die uitspraak ondersteunt de zienswijze van de KB dat de LDI in samenhang met lokale infrastructuur moet meebewegen om de bibliotheek duurzaam van waarde te kunnen laten zijn en blijven. Voor zowel de Landelijke digitale bibliotheek als de Landelijke digitale infrastructuur geldt dat er afstemming plaats moet vinden met andere deelnemers aan het netwerk. Met betrekking tot afstemming rond de LDI lezen wij het volgende:

‘b. in stand houden van de landelijke digitale bibliotheek; en het ontwikkelen en in stand houden van de landelijke digitale infrastructuur, in afstemming met de andere deelnemers aan het netwerk’.

In de MvT staat:

‘In dit wetsvoorstel is daarom een bepaling opgenomen voor de besluitvorming over de landelijke en lokale digitale infrastructuur, waarbij wordt aangesloten bij de bestaande Wsob-rolverdeling en netwerkstructuur.’

De woorden ‘in afstemming met’ (Artikel 9) en ‘besluitvorming’ roepen bij de KB niet dezelfde interpretatie op. De KB ziet afstemming als een belangrijke pijler in de netwerksamenwerking. Die afstemming vond tot zomer 2024 plaats in de Koersgroep netwerkinfrastructuur. In de volgende fase van de netwerkagenda (2025) komt er een Netwerkcommissie netwerkinfrastructuur waarin de samenhang en afstemming over lokale en landelijke infrastructuur plaatsvindt.

Het heeft onze voorkeur om het doel van afstemming te benoemen. De wijze waarop die afstemming plaatsvindt ziet de KB als onderdeel van de netwerksamenwerking.

Artikel 16: Provinciale ondersteuningstaken

De KB ziet graag dat samenwerking tussen provinciale ondersteuningsinstellingen wordt opgenomen in dit artikel of in de MvT. Zie ook de reactie op artikel 6.

Artikel 17a: De Landelijke digitale infrastructuur

1. *‘De landelijke digitale infrastructuur, bedoeld in artikel 9, onderdeel b, omvat alle landelijk aangeboden digitale voorzieningen die nodig zijn voor het functioneren van het netwerk.’*

De KB vindt wat omschrijving van de LDI erg ruim geformuleerd, waardoor het nu ook gelezen kan worden als: Alles wat nodig is voor het functioneren van het netwerk. De LDI is een onderdeel van de totale netwerkinfrastructuur (landelijke, provinciale en lokale infrastructuren) en omvat voorzieningen waarvan het logisch is om landelijk aan te bieden. Uiteraard is daarvoor goede afstemming nodig in het netwerk om de netwerkinfrastructuur, waaronder de LDI, zo effectief mogelijk te ontwikkelen en in stand te houden. Naast de inhoudelijke afweging over de omvang en inhoud van de LDI wordt de reikwijdte ook bepaald door de financiële kaders.

Artikel 17b: Het beheerplan

“2b. een ontwikkelagenda ten behoeve van de integrale digitale netwerkinfrastructuur, die bestaat uit landelijke, regionale en lokale voorzieningen.”

De KB leest deze wettekst als de verantwoordelijkheid om zorg te dragen voor de (door)ontwikkeling van landelijke, regionale en lokale voorzieningen via een ontwikkelagenda. Die verantwoordelijkheid kan de KB niet nemen. Wel zien wij dat het bij de taken van de KB past het proces in te richten om tot een ontwikkelagenda te komen. Dit is in lijn met de rol van de KB in de netwerksamenwerking.

De Netwerkcommissie netwerkinfrastructuur heeft precies tot doel om met referentiearchitectuur (principes) en een informatieplan (ontwikkelingen in de netwerkinfrastructuur en de samenhang daartussen) tot een ontwikkelagenda te komen. Wij stellen voor om hiervoor een term te kiezen die recht doet aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid, bijvoorbeeld: Gezamenlijk Netwerkinfrastructuurplan. Het is in onze optiek beter ook beter om te spreken van ‘op elkaar afgestemd’ in plaats van ‘integraal’. Dat sluit aan bij de ingezette beweging met de referentiearchitectuur waarin leidende principes kaders geven hoe systemen, platformen en ecosystemen in samenhang bepaalde functies mogelijk maken.

Tot slot

De KB ziet dat de aanpassingen in de wet recht doen aan de beweging van het netwerk van openbare bibliotheken. Wij zien ook dat de wetwijziging nog meer nadruk legt op afstemming. Vanuit de verantwoordelijkheid van de KB voor aansturing van het netwerk, de landelijke digitale bibliotheek en de landelijke digitale infrastructuur vraagt dit een substantiële tijdinvestering van veel collega's. Wij zien dat de benodigde afstemming ook een tijdinvestering vraagt van onze partners in het netwerk. Het proces van afstemmen is essentieel voor een goede netwerksamenwerking en een effectief netwerk. Het is voor de KB dan ook geen nieuwe taak. Wel vragen wij aandacht voor de groeiende tijdinvestering die het afstemmen voor alle bibliotheekpartijen met zich meebrengt. In de uitvoeringstoets komen wij hier nog op terug.

Omdat de wet niet alles kan en moet regelen wil de KB nog het belang onderstrepen van de bestuurlijke lijnen en paden die aanpalend nodig zijn. Hierin is ook samenhang nodig zodat deze elkaar versterken. Met het bibliotheekconvenant is er in 2020 een prachtige start, waarin bibliotheekpartijen en overheden zich samen verbinden aan 3 maatschappelijke opgaven. Die verbintenis aan de opgaven en elkaar staat niet in de wet, maar laat zien dat we samen veel voor de inwoners van Nederland kunnen betekenen.

Met vriendelijke groet,
Wilma van Wezenbeek